

foto Marius Caraman

patrimoniul MTR
foto George Dumitriu

INCURSIUNE ÎN INIMA PISULUI

Lut Ars a debutat la începutul anului 2007 printr-o documentare. A fost în primă fază o cercetare de voie, pe care am întreprins-o din curiozitate și din dorința de a cunoaște câte ceva despre comunitatea în care, mai mult sau mai puțin aleator, nimerisem. Așadar, plimbându-ne prin sat, povestind cu oamenii, ducând alături de ei viața de zi cu zi, aflăm lucruri și vedem semne, care prin ochiul avertizat încep să devină un cheag de cercetare antropologică.

Am văzut prima dată figurine de Piscu pe viu, pe când o babă slăbănoagă, zbârcită și cam zdrențăroasă le modela sub ochii minunați ai copiilor la grădinița din Piscu. Într-o oră a început vreo 4: un cocoș, un pește, o prințesă și un căluț, pe care le-am privit cu mare mirare... A fost cinstită cu 50 de mii și rugată să mai vină și a doua zi, dar n-a mai venit.

Mănată fiind de privirea căluțului de lut, am început să sap prin rafturile bibliotecii. Cărțile bătrânești de ceramică românească vorbesc toate de Piscu, de olăriile de aici dar mai ales de jucării. «Figurinele de Piscu» le găsești la noi în orice colecție de artă populară care se respectă. Sunt piese de lut ars zoomorfe și antropomorfe, cu o mină arhaică, inconfundabilă, cu incizii și bumbi

de un ritm amețitor: cai cu sau fără călăreț, cerbi, capre, măgari, boi și specii de basm, cu coarne mari și mici, cu zgărđițe și ținte, căței, pisici, găini, cocoși, păuni, curcani, iepuri toate cu figuri șugubețe și ochii vioi. Mai sunt și «prințesele», femei cu prunc, îmbrăcate în rochii conice, cu coade lungi și șerpuitoare, băieții cu dovleac, copiii – sirenă.... Toate au atașate un mic fluier de lut.

Că aceste obiecte sunt niște fosile vii, ochiul ți-o spune imediat. Piscu face parte din categoria centrelor de ceramică, producătoare de obiecte de uz casnic, cerute masiv odinioară de tot omul. În astfel de locuri formele s-au perpetuat firesc din timpuri imemorabile. La fel și jucăriile. În vremurile îndepărtate erau idoli, care luau parte la rituri funerare, întruchipări ale fertilității, acele obiecte pe care le găsim în orice compendiu de istorie a artei, în primul capitol. Cu timpul, caracterul lor ritual s-a diluat până la dispariție, iar ultimele generații le cunosc ca jucării, mult gustate de copii prin târguri. Fiind în proximitatea unui mare târg, Bucureștiul, meșterii întâlneau influențe foarte diverse, pe care câteodată le asimilau, într-un mod pe care îl consider imposibil de clasificat. Așa cum, de exemplu, tanti Jana, olăriță de Piscu 100%, vecina mea, îmi povestea cu admirație despre un negru care îi cumpăra ghivecele și le

vopsea cu nu știu ce culori argintii și aurii la el în balcon. De-ar avea și ea așa culori... Cred că asta s-a întâmplat și cu fosilele noastre, care s-au încrucișat și cu bibelouri. Privind colecția de figurine a Muzeului Țăranului am simțit acest lucru.

Dincolo de analize stilistice și speculații incerte, ceea ce pot scrie azi despre jucăriile de Piscu, fără să mă înșel, este cronică a unei morți neconsumate. Au existat la Piscu vremurile bune, când oamenii trăiau masiv din olărit și o duceau bine; vremea asta nu e chiar îndepărtată, s-a sfârșit odata cu invazia chinezărilor, după revoluție. Dacă erai harnic nu se putea să nu reușești. Târgurile curgeau mai bine de jumătate de an, de la Buna Vestire până târziu de sfântul Nicolae. În această oră, jucăriile erau o producție marginală. De pe la anii 1900 înapoi, doar două familii lucrau la Piscu figurine, după poreclele lor Brezăierii și Urșii, vecini gard în gard. De ce ei? Răspunsul l-am primit răspicat: «Pentru că erau mai puturoși, ceilalți făceau oale ca să iasă banii!». O fi el prozaic răspunsul ăsta, dar el mi-a fost confirmat de starostele jucăriilor de Piscu, Nicolae Marin din clanul Brezăierilor, meșterul care a făcut faima figurinelor în anii 60-70. «Domle, zice, dacă vrei să vezi bețivi și buni de nimic, vino în curtea asta!». Taina jucăriilor de Piscu se află în prezent

în curtea Brezăierilor... Cu Nicolae Marin a fost altceva. Omul era pasionat. Și acum la 90 de ani, orb fiind, strălucește de bucurie când învârte lutul cu degetele lui slabe și osoase. Are pe pereți o colecție de xerox-uri cu jucăriile lui prin albume și almanahuri. Are diplome de la Cântarea României, de la sfârșitul anilor 70: «tovarășul Nicolae Marin, premiul I». Pe el îl căutau acasă cei de la Muzeul Satului și îi cumpărau marfa. La el veneau autocare cu străini ... Îmi dau seama că omul ăsta a prelungit viața jucăriilor de Piscu cu cel puțin 50 de ani. Omul era pasionat. Brezăița, bătrâna, mama lui Nicolae, era renumită în sat pentru două treburi: făcea figurine frumoase și lega și dezlega vrăji bine de tot.

Pe când mergea olăria, Brezăițele primeau lutul călcat de la olari și predau jucăriile crude. Olarul le ardea prin ghivece și străchini, că erau mititele și nu contau, câte o dată le smălțuia și le ducea la vânzare, «mărunțiș». Și așa curgea treaba. Când s-a terminat cu târgurile și ele nu au mai putut supraviețui din jucării, au lăsat-o balta de tot. Acum le rogi să facă și nu vor, ajung și eu la vorba moșului... Cât despre Urși ei s-au stins cu totul... Sătenii din Piscu au simțit ei ceva ciudățenie în toate astea. Nu știu care o fi fost întâi oul sau găina dar la Piscu se zice «ce mai brezaie de om!»,

adică ce om ciudat/urât/caraghios. Brezăieru vine de la brezaie sau brezaia de la Brezăier...

Un lucru straniu... Într-un sat de olari, în care se produceau jucării de lut, copiii nu se jucau cu ele. Mă gândesc că lucrul de joacă trebuia să fie numaidecât ori un obiect stricat și prin urmare devenit inutil oamenilor mari, ori ceva improvizat, iar jucăriile acestea, de care se bucurau copiii de prin alte locuri, erau privite ca un bun de vânzare. Prin anii 50, copiii unui sat de olari se jucau șotron cu ciobul, baba oarba, pitita, «hai la groapa cu furnici», săreau coarda cu sfoară, jucau țurca, mai ales când mergeau cu vacile. Țurca era ceva între hochei și fotbal, care se joacă cu 2 bețe, «țurca» și «bătăușul», primul pe post de minge, celalalt pe post de crosă. Cineva stă în poartă și trebuie să apere. Ce mai meciuri se încingeau pe la vaci, și mai coceau și melci la jar! «Băieții mai mult cu țurca și noi fetele, cu coleșele». Ce sunt coleșele? Alea pe bune, erau niște cocoloașe de făină fierte în lapte pe care le făcea mama. Fetițele le făceau din praf cu apă și le învârteau în străchini vechi, ulcele sau prin cioburi. «Coleșele» era cuibul de joacă cu totul: «Era un colț al cășii unde era coleșele noastre», «Hai la coleșe să ne jucăm!», »Înfigeam niște bețe ca un gard, în pătrat sau rotund și acolo erau coleșele noastre, de gard

legam tortițe de lut și ziceam că sunt vaci.»

Cu coleșele s-a cam terminat pe la 11 ani, când tanti Jana a plecat ucenică la o croitoreasă din alt sat.

Ne-am mai putea oare întoarce la jucăriile de lut...? Ioan al meu le organizează în armate și le înfruntă cu aceeași plăcere cu care se uită la Scooby-Doo, iar Tecla le adapă și le hrănește ca o gospodină adevărată. Întrebarea e dacă va mai apărea în timp util un alt Nicolae Marin Brezăierul....

foto Marius Caraman

foto Marius Caraman

POVEȘTEȘTE NICOLAE MARIN BREZĂIERU, STAROSTELE JUCĂRIILOR DE PISCU

– interviu realizat de Ioana Popescu, etnolog,
Muzeul Țăranului Român.

Moș Nicolae Marin. 87 ani. Născut în sat, în casa veche, care s-a dărâmat. Atelierul a fost transformat în casa mică, nu mai are roată, pentru că lucra doar din mână. A făcut oale din 1949 până în 1952. Apoi, exclusiv figurine.

«Mi-am dat demisia de la străchini și oale că se lucra greu, pământ mult, pe care-l călca soția; ea îl călca, înflora oalele, dădea cu smanț. Le băgam în cuptorul mare, acum nu-l mai avem decât pe ăsta

foto George Dumitriu

mai mic, pentru jucării. Țăla era de 20–30 de ori mai mare. Intra o mie de figurine. Al meu era cu groapă, dar ăsta merge pe deasupra.

Pământul îl luăm din Lunca Ialomiței, de la 2 km. Mai e pământ, că nu mai sunt olari, s-au lăsat toți, s-au dus la oraș, n-au lăsat meșteșugul mai departe. Eu am învățat nepoții mei, dar au fugit toți. Acum și știe, și nu știe, mai mult știe să bea. Nu le-a plăcut. N-ai voie să bei. Eu am 87 de ani, da n-am băut în viața mea 2 litri de rachiu. Că dacă bei, îți tremură mâna, da' mie nu-mi tremură. Nu mai am ochi, de-aia nu mai lucrez. Eu am greșit, că nu m-am dus la spital când am avut infarctul, și de-acolo mi s-a tras. Dacă dădeam 10 milioane să mă opereze de ochi, acu vedeam, da n-am vrut și am greșit.

Olăria e meserie muncitoare, da e și bănoasă. Oalele le vindeam la târg la Cornățel, sau la Moși în București. Mergeam mai mulți în Obor, după Paști, mergeam și la Brezoaia în Dâmbovița. Pentru pomeni se luau oalele. A mers bine. Bunicul a făcut fluierici, apoi tata, apoi eu, tot pentru târguri, tot pentru moși. La sate se

cumpărau mai mult. Pentru copii. Pe urmă, am lucrat la cooperativa Artizanatul în București. A venit oameni la mine, că a auzit că sunt creator popular, venea străini, am prieteni în toată lumea, da n-am telefon să le dau. În Danemarca, în America, am și acum adresele lor acolo. Ei auzeau de mine de la ambasade din București. Când a început Partidu', au început să vină. Mai mult făceam pentru oraș și pentru străini. Figurine nu mai făcea nimeni, numai eu și familia mea. (...). Nu poate să facă oricine fluierici. Numai mâinile mele pot să facă figurine, trebuie să fii dotat, dacă ai mâini mari, nu poți. Pe mine m-a înzestrat Dumnezeu.

Modelele le vedeam în cărți sau la animalele vii în curte, pe stradă... Sau vedeam un cal mort, îl făceam. Trebuia să le ai în minte. Nu poți să lucrezi la figurine și să nu ai nimic în cap. Am avut la artizanat un lector. Eu l-am lăsat o lună-două și pe urmă i-am dat un pumn de pământ și i-am zis, domnu Valeriu – așa îl chema – ia fă-mi bre un cal. Păi cum să-l fac, că nu știu. Păi atunci cum mă înveți pe mine, bre? Eu m-am dus să învăț, ca așa am vrut eu, nu ne obliga nimeni, da el ce să mă învețe? Nu mi-a dat certificat că am făcut școală, că eu sunt moștenit, sunt mai bun ca ei, mi-a dat hârtii numai când am luat premii, nu că am făcut școală.

Făceam animale, păsări, pești, am făcut sirene, că alea le-am luat din cărți. Îmi luam cărți vechi de la București. Un german chiar mi le-a adus el. Le am și acum, le-am păstrat. Se chemă cataloage. Am făcut și ocarine. Singura care o mai am e o ocarină, restul le-am dat la prieteni. Ocarinele le dădeam la Muzeul Satului, la Muzeul Țăranului, da eu știu să cânt din ocarină. Când eram copil, nu erau ocarine în sat; de la 8 ani m-a pus tata să lucrez, acum am 80 de ani de când lucrez la ocarine. Aveam alte jocuri, aveam mingi de cârpă, de păr de vacă. A venit o dată niște americani, m-a găsit la un cumnat, că nu eram acasă. Zice, suntem cetățeni americani, de origine română. A venit după date, că de ce nu merge bine, cum e dacă îți iese cu sec... Cică, noi suntem din Texas, suntem vreo cincizeci de mii de români și nu vrem să uităm credințele noastre. Da eu mă feream pe atunci, nu vroiam să le spun. Credințele astea sunt, cum e când îți iese cu sec, când vrei să mergi undeva și te oprește cineva din drum nu-ți merge bine. Cu strănutul, nu dacă ești îngripat, dacă strănuți lumea, e cadou. Dacă strănuți marți, nu e bine, e ceartă. Dacă e miercuri, e musafiri, dacă e joi, e împlinirea dorinței, dacă e vineri, e... sâmbăta e drum, duminica – necaz. Obiceiuri de Anul nou cu plugușorul, de Crăciun cu Steaua, era unu, Moșu,

ăla era mascat, eram 7 inși în ceata de flăcăi. Unu era Irodu, 3 crai, da am uitat urarea. Nu mai știu de unde vin porecele, Urșii și Brezăierii, Cățelarii, poate o fi fost Brezăi în sat când eram mic, da nu mai știu. Cățelari, poate o fi fost mai răi, da nu știu. Acu mi-amintesc, bătrânu meu din Prahova, de la Pucheni, spunea că el se îmbăta și venea acasă cântând, cu lăutari și i-a rămas numele Brezăieru. Urșii făcea urși de pământ, Cățelarii făcea din lut niște câini mari, cu urechi lungi, puneai apă în ei, sau pușculiță, nu fluierai în ei. Îi smânțuia, nu mai era artă populară, dacă le dai smanț se numește industrie. Oalele cu smanț nu era artă populară, era industrie de pomană. Numai eu făceam artă. Făceam cal, călăreț, vacă, berbec, capră, pește, purcel, păsărele câte două, cocoș, țap, urs, vulpe cu peștele în braț; șarpe am făcut la nemți, încolăcit, mie nu mi-a plăcut, da a făcut comandă. Unu a vrut o ursoaică, un copil pe ursoaică cu mâinile în sus, că zicea că așa era stema orașului de unde venea ei. Mi-a zis, nu mai vinzi la nimenea, da eu am mai făcut și am mai vândut din ele. Făceam și oameni, călăreți, femei – păpuși, cu copil în brațe, cu fustă făcută din mână. Îi puneam o diazamă. La urși puneam păr, făcut cu o cârpă moale, puneam în ea pământ moale și storceam și ieșeau fire. În cuptor intrau mai puține

dacă erau mai volumoase, băgam mai puține; da altfel, cam o mie le băgam în cuptor. Tot la o lună trebuia să dau la artizanat, da erau prea multe. Nu puteam să bag un cuptor pe lună, că ăștia vroiau 200 000. M-am dus cu ei la judecată, am zis că am făcut contract, da eu nu pot să le fac, că ce, e boabe? Onorată instanță, eu atâta am putut. Și am câștigat.

Înainte să făceau și farmece în sat, chiar mama mea descânta de gălci, gălcilor-motârcilor zicea încet, da auzeam și eu, că asta se fură, nu se învață. Și meseria tot așa. Aveam un unchi, eu mă uitam cum lucrează, da nu-l întrebam cum face, că dacă întrebam, nu mai lucra cu mine, eu mă uitam și furam. Și ăștia, Ioniță, se feresc de mine, să nu le fur meseria. Eu nu mă feream de nimenea, că știam că nu pot să facă ca mine, că am eu secreturile mele, care ei nu putea să le vadă. Veneau de la muzeu, făceau fotografii cu mine, nu mă feream, că nu puteau să-mi fure meseria.

Descântece erau și la animale, de deochi, chiar mama descânta la cai. Avea apă și îl uda pe cap și descânta. Și calul se făcea bine, ca și omu.

Eu nu mai văd, da simt cu mintea când pământul din mână nu e destul. Pot să lucrez și pe orbește. Eu nu râz, râz o dată la un an, la doi, că dacă muncești, nu bei, nu râzi.

foto Marius Caraman ◀▶

O congoleză din Congo a venit la mine, i-am făcut niște candelă și sfeșnic, da ăla se face pe roată, i-am învățat și pe frații Ioniță. Așa am început să fac candelă. De la Sibiu mi-a cerut Isus răstignit pe cruce, domnu Cornel mi-a cerut și i-am făcut. Eu am zis că mor lucrând, da n-am avut noroc, că nu mai văd, altfel eu n-am știut de țuica, cafea, barbut, țigară, eu numai munca am avut-o. Am avut o cameră întreagă de cafea și țigări Kent de la americani, am avut cu sacu, da le-am vândut, nu le-am fumat. Pământul îl luam cu căruțul, în saci. Acasă îl puneam pe un fund și îl călca soția. Alegeam de ăla curatul, nu avea pietre sau gunoaie. Îl călca până nu se mai lua pe picior. Îl făcea bulgări, cam de 5 kilograme, trebuia ținut umed, cu un sac pe deasupra. Când luam o bucată, știam cât să iau, că știam ce vreau să fac: 100 de cai, 100 de porci, lucrăm cu suta. Făceam fluier numai la porci și pești, găurici cu pana, ăștia cântau cucu, nu fluierau. Apă se pune în ulciorașe, astea făceau ca ghionoaia, da se făcea pe roată. Eu am mâinile astea și meseria în sânge, așa cum au ăștia băutura în sânge. Stau în casă și dau din dește. Păsările nu făceau cucu, alea era pline, da stăteau pe un lemnuș, prin care fluiera. Păpușa și sirena era pline. Cocoșul era altă socoteală, ăsta era

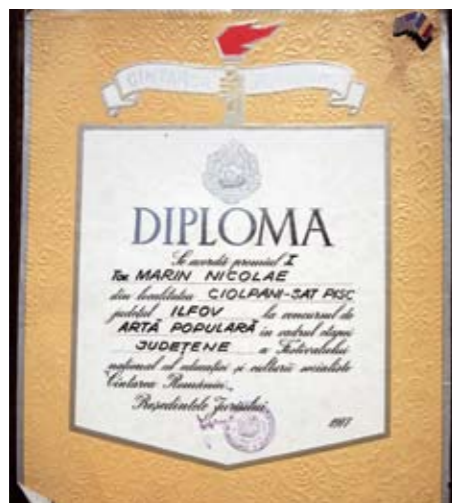
gol pe dinăuntru, uite, simț că aici are creastă. Îi făceam 2 picioare și pe urmă tot un bețișor prin care fluieri. Când aveam 8 ani făceam 20 de figurine într-o zi, la fel la 20 de ani, la fel la 50 de ani și acum tot așa, că dacă nu mai pot, mai bine îmi tai degetele. Cât ai treabă, nu ostenești. Eu stau acolo înăuntru în casă la închisoare și mă gândesc cum eram. Am și amintiri frumoase, am avut servicii la primărie, nu mi-a plăcut colectivul, când mi-a luat pământul am plâns, n-am iscălit. Dacă vroiai să fii funcționar, trebuia să fii membru de partid, mi-a dat carnet, da mi l-a pierdut după 90 poștaru. Dom' Bănescu, primul comunist al țării, comunist ca mine, de ce să ferește? Păi îl ținea Ceaușescu comandant de vapor dacă nu era comunist? Și acumă face ce face? Nu vedeți ce face? Adică cică nu a fost comunist. Toți care sunt acum la putere sunt comuniști de-ai mei. Eu de la ei de la comuniști sunt pensionar, nu de la figurine. Întâi m-a făcut membru în 45 și pământu' mi l-a luat în 64. Mi-a zis, ce dacă ești membru de partid, mi l-au luat cu forța. După 90 mi l-a dat înapoi, da acumă nu mai putem să-l muncim, l-am lăsat la tineri, da' lor nu le place munca. Comuniștii spunea numai minciuni, mi-era așa necaz când trebuia să mint! Spuneam numai minciuni, toți mințeau, cică ne

foto Marius Caraman

luau izlazul pentru iarbă, da puneau pe el cartofi. Nevasta are pensie de la colectiv, ea a lucrat la vie, la muncă, eu cu creionul și cu jucăriile. Am făcut 2 ani școala de partid la Ștefan Gheorghiu la Giurgiu, și când m-a făcut instructor, m-a trimis în Moldova. Pe Gheorghe Gheorghiu Dej l-am păcălit, dacă era Ceaușescu, mă împușca. Am zis că nu mă duc, că nu mă lasă soția, și m-a crezut. Toți parlamentarii e comuniști. Ce să facem cu ei? Hai să-i închidem pe toți, cum zice Bănescu. Da primul să-l închidem pe el, că și el e de-al meu, comunist. Ca instructor de partid conduceam comuna, primarul, notarii, milițienii, toți era sub mine. Sufla cineva înaintea mea? Da nici eu n-am

fost rău, întrebați-i, să spună satul. Dacă se face pomeni, e credință cu vasele de lut. Acumă nu mai e. Vecinele ne aduc farfuri de pomană, nu mai aduc străchini, cum era strachina de Turda, să tragi lingura pe margine să nu curgă zeama din ele. Alea de Turda sunt frumoase, le cumpărai la târguri. Luam 200 de bucăți și le puneam în pod. Le cumpăram, sau noi le dădeam smanț și ei ne dădea străchini. O femeie era gravidă, mânca numai pământ de oale, ca pe ciocolată. Aici toți olarii făceau smanț. Se ardea în cuptor. Din deșeuri de plumb, topit, bătut cu un vătrai de fier, se băga foc și pe o tavă curgea un lichid; ăla bătut se făcea praf, se ardea până se făcea roșu, se amesteca apoi cu piatră arsă în jar, de aia care scânteiază și se amesteca cu apă și se băga la râșniță până se făcea ca o smântână. E și acum cuptor de smanț aici în sat. Brad de Crăciun se făcea numai la boieri (învățător, popa, dacă era negustor...). Copiii colindau la brad, da noi mergeam casă de casă, la toată lumea. Am fost casier la cămin, am fost în comisia de judecată 9 ani, pe lângă Sfatul Popular, judecam pe ăia care nu ajungeau la tribunal la Buftea. Lache și Zaghie m-a băgat. Era în comisie Sanitaru', Nea Fănică Ciucurel... Eu eram singurul treaz acolo, ailalți erau beți. Vedeam care avea dreptate. Eu hotăram. Dacă nu ne împăcam, le făceam dosarul, da 9 ani

nu a ajuns niciunul la Tribunal. Am avut funcții multe, președinte al Consiliului sătesc, da toate le făceam numai în anumite zile, numai o dată pe săptămână, joia, 2 ore, la cămin numai duminica, în rest lucram la jucării.

Era mândrie să fii olar, că erai meseriaș. Fiecare era mândru în felul lui. Și fieraru, și croitoru, toți erau mândri. Până și căldărarii erau mândri; veneau în sat în Post, spoiau lingurile de fier, sau căldările pentru sâmbăta morților. Mergeam la munte toamna cu căruța de oale și figurine și ne întorceam cu de toate, fructe, mere, prune, nuci, un fluieric era 50 de nuci, o strachină de nuci. La Apostolache mergeam. Era odată hram la biserică acolo. Tata m-a trimis cu 2 oale îmbăierate, să ne dea ăia mâncare. Și ne-a dat. La noi e hramul Izvorul Tămăduirii, ne duceam la pomană când eram copii, da nu se mai face cu masă mare pentru toată lumea. Era frumos... Acuma ar trebui să se mai facă.

Se ghicea de Anul Nou, am pus chiar eu 9 oale. Mi-a ieșit... femeia știe, că eu am uitat. A ieșit inelul, mămăliga și a treia, a luat bani. Unu săracu a luat oala goală de trei ori, trei ani la rând și după aia a murit. Dobrică, finul ei. Și de Bobotează se pune la fel. Mai era gardul. Mergeai la gard și numărai 9 pari dinspre poartă. Și cum era parul,

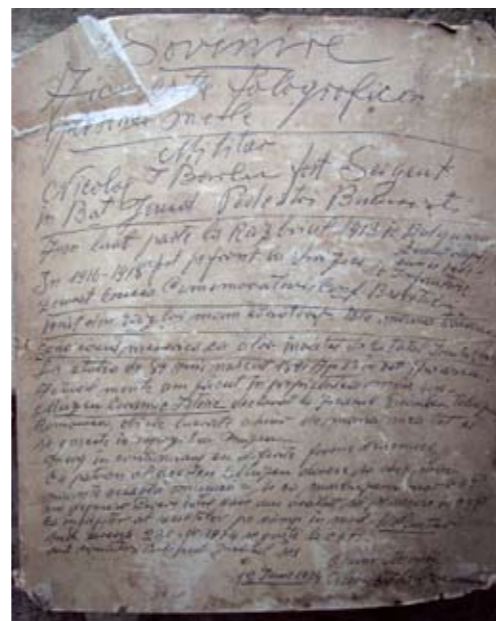
așa te măritai. Dacă era drept, era bărbatul drept, dacă era strâmb, așa era și bărbatul, pocit. Fetele făceau asta, tot de Bobotează. Făceau și băieții. La noi s-a potrivit, că inelul, uite, sunt drept și frumos, mămăliga, m-a luat femeia cu pământ, iar banii, iar s-a potrivit, că am pensie de la primărie. Am lucrat și pentru Fondul Plastic, tot figurine. Fondul Plastic făcea cu noi serbări, ne-a dus la Muzeul Satului, vindeam la boxa aia din fund și era acolo unu, Alexandrescu. Și m-a luat de la Fondul Plastic, m-a băgat la Muzeul Satului, unde am stat până azi colaborator, cu bani de la primărie. Îi părea rău lu' domnu Paleologu, am pierdut bre, că te-a luat Muzeul. Toți plăteau bine, da' mie mi-a plăcut la muzeu. N-am avut beția, da am învățat să cânt pe furate, la ocarină, la acordeon, la muzicuță... Am avut și supărări, bre, da alea nu mai să spun, alea să spun în mormânt. Am făcut infarct și am rămas (bolnav) de ochi, bine că n-am rămas de mână. N-am fost la spital, că dacă mă operam, acuma vedeam. M-am supărat rău, bre. Am lucrat odată pe Budha al indienilor, de 1metru de mare. S-a speriat soția, că l-am pus în casă. Două săptămâni am lucrat în Herăstrău și la Muzeul satului l-au aruncat crud în lac, că au zis că așa e legea lor, la indienii. La Muzeul Satului era o domnișoară indiană, ea m-a rugat, Budha e

un copil cu cap de elefant, cu 4 mâini, 2 picioare, ne-a arătat o poză. Mi-a dat bani acasă, pe urmă m-a dus la Muzeu, unul cânta din clopoțel o slujbă de-a lor, m-a pus și pe mine să țin ceva în mâini, a făcut pomană cu băuturi de-ale lor și ceva de zicea că-i colivă. Legenda lor o știu, că am întrebat. Împăratul lor, pe vremea nu știu când, avea un fiu și ăsta s-a dus în baie peste mă-sa. Și tatăl, împăratul, a aflat și i-a tăiat capul. Și mama a plâns și s-a dus și i-a lipit un cap și o... nu mai zic, de elefant. V-aș fi arătat eu, da nu mai văd. Dacă mai aveam vedere, jucam pe sârmă. La comuniști n-aveai voie să vorbești de Dumnezeu. Da botezau la biserică, înmormântau cu popă, da de fapt nu mai era religie. Nu te controla de icoane. De la Comitetul Central a vrut să ne dărâme satul, da am avut noroc că eu sunt creator popular și nu ne-a dărâmat. Le-am zis, eu nu pot să-mi fac cuptoru pe bloc. Acuma toți sunt comuniști vopsiți. Regele Mihai, el n-a fost comunist; a făcut bine la cotul Donului unde au fost și piciorușele astea al e mele, că a făcut pace cu rușii, da n-a știut ce e aia comunistii, și și-a făcut rău lui, da abia acuma a aflat ce e comunismul. Eu sunt rănit în piept, sunt veteran de război.»

A FOST ODATĂ MUZEUL OLARULUI LA PISCU

Ne-a povestit doamna Angela Niculae, de fel din Piscu, în prezent învățătoare în Ciolpani, despre bunicul ei, Niculae I Barbu. Asta da olar cu vederi largi! Dacă îi vezi poza din tinerețe, în uniformă militară, bagi mâna în foc că este un domn subțire

aceea ziarele și televiziunea au mediatizat acest eveniment sătesc inedit. Un muzeu particular era și încă este perceput ca un gest întrucâtva excentric. Și totuși un olar din Piscu s-

de la oraș. Niculae I. Barbu s-a născut în Hereasca, vechea vatră a Piscului, în 1891. A făcut seminarul teologic la mănăstirea Căldărușani și școala militară. A participat la războiul din 1913 în Bulgaria și la Primul Război Mondial. După război s-a întors acasă și a trăit cu meseria de olar, învățată de la tatăl său. Prin anii 60, Niculae I Barbu înființează în casa sa un «Muzeu Ceramic Istoric», cu obiecte de lut ars din Piscu, multe lucrate de mâna lui. La vremea

a gândit la asta. Din păcate urmașii lui Nicolae I. Barbu au dărâmat căsuța bătrânească. Acum le pare rău și au dreptate. Din fericire exponatele nu s-au risipit. Nicolae I. Barbu a inițiat și acțiunea «Învățăm ceramica în școală», împărțind copiilor din Piscu din tainele lutului. Ce-i drept, cred că Lut Ars ar fi fost pe gustul lui, iar noi, în orice caz, ne-am fi bucurat mult să-l cunoaștem și îl simțim ca pe un precursor.

MEȘTERII

«Era mândrie să fii olar, că erai meseriaș.» (Nicolae Marin Brezăieru)

Din zeci de olari care activau la Piscu în urmă cu nu mai mult de 25 de ani, au mai rămas astăzi câțiva. Bătrâni care să mai știe rosturile mai sunt, dar meșteri în putere nu prea... În anul 2007 la Piscu mai olăresc cu adevărat 3 meșteri. Și încă vreo 2 ocazional. De ce nu se mai olărește la Piscu ne povestesc chiar meșterii, cei care mai sunt încă pe metereze.

foto Marius Caraman

Dumitru și Ioana Constantin

Dumitru Constantin, nea Mitică, este primul olar pe care l-am cunoscut la Piscu și cel care a fost cel mai aproape de proiectul nostru. Nea Mitică și tanti Jana, soția lui, au fost alături de noi la Școala de vară și la Muzeul Țăranului. Nea Mitica nu mai lucrează oale de câțiva ani. În ultima perioadă lucruse ghivece. În magazia lui sunt rămase mii de ghivece mici și mari și multe olane. Parte din ele au luat drumul

Bucureștiului prin atelierile stradale pe care le-am organizat în ultimii doi ani. Bucureștenii le-au pictat și au devenit astfel niște obiecte apropiate și insolite. Nea Mitică a ajutat la ridicarea cuptorului de la Muzeul Țăranului și a construit cuptorul din curtea noastră. A fost debutul lui de meșter cuptorar. Nea Mitică a fost dascălul cel mai răbdător și priceput la Școala de vară și în general a fost cel mai apropiat sfătuitor al nostru în ale lutului.

Frații Ioniță Constantin și Florea,

«ai Vraciului», născuți în sat, 62 și 65 de ani
– interviu realizat de Ioana Popescu, etnolog,
Muzeul Țăranului Român.

«A mers treaba până au apărut chinezii. Ei ne-au lovit unde era piața mai bună, pentru pomeni, au apărut ei cu marfă ieftină. Pomenile se fac acum cu farfurii chinezești. Până prin 95 se vindea bine, chiar la Sibiu se vindea, erau turiști mai mulți, și la Muzeul Satului, dar acolo n-au depozit, nu e loc. Apoi au venit chinezii la piață, înainte nu erau probleme. Era o sfârâială, chiar și după revoluție. Chinezii au umplut magazinele. Nu mai cumpără de la olari decât oamenii de bun gust. Eu nu mai lucrez decât pentru muzeu, e o piață mai sigură, dar e mică. De când a apărut impozitul de 16%, e bine, dar te omoară piața.

Piața e și în Franța la fel ca la noi. Băiatul meu a fost în Elveția 7 ani, și nu era așa căutare la oale. El a locuit chiar la o familie de olari în Elveția, și la fel era și în Spania. Nu prea e piață nici acolo. Prețul oalelor la noi e foarte scăzut, trebuie să faci producție mare. Frate-miu e la pensie, la fel și nevasta, pe mine nu mă mai țin balamalele, am slăbit fizic, am 60 de ani. Nu o să mai lucrez. E muncă grea la malaxat pământul, la spart lemnele pentru cuptor, trebuie să spargi 20–30 tone pe

foto Marius Caraman

an, să le pui în stive, e greu. Înainte se vindea mai bine. Acum vând o cană cu 1,20 lei, nu pot să fac mai mult de 50 pe zi, nu prea iese venitul. Bag și bani, nu numai muncă, mă costă pământul că

îl iau de la Potigrafu, că aici are calcar și la foc în cuptor îi sare smalțul. Lemnele costă cam 30 de tone, 30–40 mii de lei pe an. Într-un an nu reușesc să fac 10.000 căni. Nu se merită. Oricum ai face, pierzi. Dacă nu vând destul, nu pot să plătesc CAS, impozite. O să am o pensie de 200 pe an. Smalțul îl mai fac singur, dar piața nouă ecologică nu permite plumbul, va fi și smalțul mai scump. Dar oricum, cu smalțul ăsta n-a mai murit nimeni atâtea secole. Da ați văzut că și pentru animale ne trebuie 1 metru pătrat pentru fiecare găină, că până acuma stătea pe cracă, ia să ne lase dracului liniștiți. Ne învață ei acuma să le creștem?

Noi am fost înfrățiți cu un sat elvețian lângă Morges. Și copiii se duceau în vacanțe o lună, învățau franceză. Apoi se duceau la stagiu în familie, la fermieri; fermierul ăla îl lua de la avion, îl ducea la avion, îl hrănea, îl îmbrăca, îi mai dădea și bani și îl educa. Le oferea tot, până și duminica îi plimba în timpul liber. Așa au crescut copiii noștri. Mai luau o bursă la facultate, și așa au învățat acolo. Aveau bani. Acuma băiatul meu are salariu, are mașină de serviciu, nepoata mea are salariu și deplasări lunare în Franța și cazare gratuită. Are mașină de serviciu în Franța. Cănille le punem în cuptor în formele astea, ca să

foto Marius Caraman

le protejăm toarta, nu sunt candelă. Le folosim la 2–3 arsuri. Apoi facem altele.»

Ionel Stoica

Nea Ionel a lucrat până acum 20 de ani. Mai are încă cuptorul și roata. Prin colțurile gospodăriei mai are câni de vin și lăptării făcute de mâna lui. După 20 de ani nea Ionel a lucrat la roată pe strada Arthur Verona, făcând demonstrații în cadrul proiectului nostru și a vegheat prima ardere a cuptorului de la Muzeul Țăranului. Ne-a împrumutat roata lui pentru Școala de vară și a lucrat farfurii pentru copii.

Ioan Coman

«Povestea olarului Ioan Coman m-a pus pe gânduri. A moștenit meseria din tată în fiu, a bătut târgurile de ceramica de mic copil și lucrează încă o ceramică de bună calitate. Totuși le interzice copiilor lui să se apropie de roată pentru că trebuie să-și găsească altă meserie în care să poată câștiga mai mult. Dincolo de latura nostalgică pe care o sesizează un observator din exterior, latura economică este decisivă. Acasă am descoperit că o ulcă din bucătăria mamei este făcută de olarul Ioan Coman. Am înțeles încă o dată câtă bucurie îți poate aduce un obiect care capătă o istorie, un suflet, prin faptul că i-am cunoscut autorul, atelierul, cuptorul în care a fost ars și smălțuit.» Raluca Munteanu, arhitect.

Sotir Constantin este unul dintre meșterii încă în putere. La olăria lui lucrează, ca pe timpuri, întreaga familie. Chiar dacă băieții lui au și servicii, de oale tot nu s-au lăsat. Aici am găsit cel mai vechi cuptor din sat, încă funcțional, muza cuptoarelor pe care avea să le construim. Nea Constantin mai lucrează castroane, câni, lăptării, ulcioare și le vinde încă pe la târguri.

